SCIENCE PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences

Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

1 (4) 2024

2024

ISSN: 2181-1342 (Online)
Сайт: https://scienceproblems.uz
DOI: 10.47390/SPR1342V4I1Y2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 1(4) - 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор,

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Аброр – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети Тарих факултети доценти

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликов Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаххаровна –

т

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Рахман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич –филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуротовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич - юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна - педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шохида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Васила Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович –сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич –сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Электрон журнал **1368-сонли гувоҳнома** билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEM S TEAM” масъулияти чекланган жамияти.

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

Mustafoyev Abubakr Muhiddin oʻgʻli
XIII VA XIV-ASRDA YASHAB IJOD ETGAN BUXORO FAQIHLARI VA ULARNING ASARLARI TAVSIFI (1-qism)........9-14

Mirzayev Avazbek
ANDIJON TAJRIBA PAXTA DALASI TARIXINING ARXIV HUJJATLARIDA YORITILISHI 15-21

Алиджанова Лазизахон Аббасовна
ИЛМИЙ ТАДҚИҚОТЛАРДА ДИН ВА ТАБОБАТ МАСАЛАСИНИ ЎРГАНИШДАГИ ЁНДАШУВЛАР 22-28

Sobirov Sardorbek Abdusattor oʻgʻli
XIX-ASRNING IKKINCHI YARMIDA SHARQIY TURKISTONDA ROSSIYA VA BRITANIYA IMPERIYALARI RAQOBATI 29-34

Джалолов Бахром Джамолович
СОВЕТ ҲОКИМИЯТИНИНГ ЎЗБЕКИСТОНДА “ПАХТАЯККАҲОКИМЛИГИ” СИЁСАТИ ВА БОЛАЛАРГА КЎРСАТГАН ТАЪСИРИ 35-39

Maxmatkulova Nozikoy Choriyevna
OʻZBEKISTONDA XX ASRNING IKKINCHI YARMIDA IRRIGATSIYA-MELIORATSIYA VA QISHLOQ XOʻJALIGINI MEXANIZATSIYALASH SOHASIDA YURITILGAN KADRLAR SIYOSATI 40-45

Ochilov Farhod
OʻZBEKISTONDA OʻZINI OʻZI BOSHQARISH ORGANLARINING AHOLINI IJTIMOIY HIMOYA QILISHDAGI FAOLIYATI 46-52

Ҳамроева Нодира Нормуродовна
ЎЗБЕКИСТОНДА ЕР-СУВ ИСЛОҲОТИ ЖАРАЁНИДА ИЖТИМОИЙ МУОММОЛАР 53-58

Мамажонов Алишер, Алишеров Абдувоҳид Алишерович
ЎЗБЕКИСТОНДА ГИДРОЭЛЕКТР СТАНЦИЯЛАРНИНГ БАРПО ЭТИЛИШИ ТАРИХИ 59-65

Tursunov Ravshan Normuratovich
XIX-ASRNING IKKINCHI YARMI – XX-ASR BOSHIDA TURKISTON OʻLKASIDA SODIR BOLGAN ZILZILALAR TARIXIGA BIR NAZAR 66-71

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

Умурзакова Мўътабархон Нодир қизи
СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ СОҲАСИНИ ТИББИЙ СУҒУРТА АСОСИДА МОЛИЯЛАШТИРИШ МОДЕЛИ 72-78

Ro’zmetov Baxodir Shomurotovich
TURIZMDA XIZMATLAR MOHIYATI VA UNING IJTIMOIY-IQTISODIY RIVOJLANISHNI TA’MINLASHDAGI O’RNI 79-90

Shanazarova Nilufar Baratovna
MILLIY IQTISODIYOTDA TRANSPORTNING AHAMIYATI 91-99

Рахимов Ойбек Бахтиёрович
АВТОТРАНСПОРТ ВОСИТАЛАРИНИ СУҒУРТА ҚИЛИШНИНГ ИЖТИМОИЙ-ИҚТИСОДИЙ МОХИЯТИ 100-109

Болтаев Нурали Шираматович
АГРАР ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА КАДРЛАР САЛОҲИЯТИНИ БАҲОЛАШ МЕЗОНЛАРИ АСОСИДА КАДРЛАР ТАЙЁРЛАШНИНГ ЙЎНАЛИШЛАРИ 110-118

Эрханов Муҳаммаджон Абсайитович
ДАВЛАТНИНГ ХАЛҚАРО РЕЙТИНГ ВА ИНДЕКСЛАРДАГИ ЎРНИНИ ЯХШИЛАШДА ИҚТИСОДИЙ БАРҚАРОРЛИКНИНГ ЎРНИ 119-124

Жураева Гульзира
АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В МЕЖДУНАРОДНОЙ ТОРГОВЛЕ И УСЛУГАХ В ЭКОНОМИЧЕСКОМ РАЗВИТИИ 125-130

Akbarov Husan O‘zbekxonovich
BOG‘DORCHILIKDA TEXNIK SAMARADORLIKNI TAHLIL ETISHNING PARAMETRIK VA NOPARAMETRIK USULLARI 131-136

Yaqubova Yulduz Raimovna
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING ISHLAB CHIQARISHINI SAMARALI AMALGA OSHIRISH KO'RSATKICHLARI 137-147

Рахимбаев Акмал Азатбоевич
ЎЗБЕКИСТОН ҲУДУДЛАРИНИ САНОАТГА ИХТИСОСЛАШУВ ДАРАЖАСИНИ ТАРМОҚЛАР БЎЙИЧА АНИҚЛАШ 148-157

Saidmurodov Feruz Sodiqjon o'g'li
SAMARALI SOLIQ SIYOSATI-INNOVATSION RIVOJLANISHGA O‘TISHNING ASOSIY SHARTI 158-170

09.00.00 – ФАЛСАФА ФАНЛАРИ

Наврўзова Гулчеҳра Нигматовна
БАҲОУДДИН НАҚШБАНД РУБОИЙЛАРИНИ ШАРҲЛАГАН АЛЛОМА 171-175

Шарифходжаева Наргиза Абдуманноновна
ФИЛОСОФИЯ СВОБОДЫ, РАВЕНСТВА И СОЦИАЛЬНОЙ СПРАВЕДЛИВОСТИ МУХАММАДА АЛИ ДЖИННЫ 176-181

Nasimov Azizbek Azimovich
AXBOROTLASHGAN JAMIYAT RIVOJLANISHIDA AXLOQIY QADRIYATLARNING FALSAFIY MOHIYATI 182-186

Norkulov Olim Nasimovich
GLOBALLASHUV JARAYONIDA MIGRATSIYANING AHOLI AXLOQIY QADRIYATLARIGA TA’SIRI 187-191

Хасанов Бобуржон Хакимович
ОММАВИЙ НОРОЗИЛИКЛАРНИ ОЛДИНИ ОЛИШ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ 192-197

Quramboyev Alisher Maxsudovich
YANGI O’ZBEKISTON VA IJTIMOIY DAVLATCHILIK 198-204

Raxmonberdiyev Islombek Ilxom o’gli
SIVILIZATSIYALAR TARAQQIYOTIDA MADANIYATLAR TO‘QNASHUVINING IJTIMOIY-FALSAFIY AHAMIYATI (Samyuel F. Xantingtonning “Sivilizatsiyalar to’qnashuvi” asari asosida) 205-214

Shukurov Orif Jumaboyevich
JAMIYATDA YOSHLARNING IJTIMOIY AKTIVLIGINI OSHIRISH XUSUSIYATLARI VA TAMOYILLARI 215-219

10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

Akhmedov Oybek Saporbayevich
THEORETICAL OVERVIEW OF THE DEFINITION “TERM” AND “TERMINOLOGY” IN LINGUISTIC SURVEYS 220-227

Равшанова Гулрухбегим Қаҳрамон қизи
ЯНГИ ЎЗБЕК ШЕЪРИЯТИДА ҲАЖВНАВИСЛИК АНЪАНАСИ 228-232

Ortiqova Mavluda Nurmahammadovna
AQOID ILMIDA KAROMAT TUSHUNCHASI VA BADIIY ADABIYOTDAGI TALQINI 233-237

Uliqova Mavludaxon
“QON-QARINDOSH” KONSEPTINI FONETIK-FONOLOGIK SATHDA NAMOYON BO’LISHI 238-243

Rahmonov Asror ibni Nusrat
HERMANN HESSE HAYOTI, IJODI VA ADABIYOTDAGI O’RNI 244-252

Raxmatova Dilafruz Nusratilloyevna
SAMARQAND JADIDCHILIK MAKTABI VAKILLARI ASARLARINING TIL XUSUSIYATI 253-258

Djuraeva Muxlisa Shadiyarovna
INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDA OILAVIY NUTQDAGI IJTIMOIY-MADANIY FARQLAR 259-265

Vokhidova Tamanno Saidjonovna
MEDIALINGUISTICS AS A MODERN SCIENTIFIC DIRECTION 266-271

Djurayeva Shahlo G’ulom qizi, Sattarova Ismigul Baxtiyorovna
INGLIZ ADABIYOTLARIDA KIRITMA BIRLIKLARNING BADIIY SEMANTIKASI 272-277

12.00.00 – ЮРИДИК ФАНЛАР

Uzakova Go‘zal Sharipovna
O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA “YASHIL QURILISH”NI AMALGA OSHIRISHNING HUQUQIY MASALALARI 278-286

Мирзаев Шухрат Шавкатович
СУЩНОСТЬ И СОДЕРЖАНИЕ КАТЕГОРИИ ПРАВОПОНИМАНИЯ 287-293

Qosimov Botirjon Ma’rufjon o‘g‘li
SUD HOKIMIYATINING MOLIYAVIY MUSTAQILLIGI: KONSTITUTSIYAVIY TAHLIL 294-301

Islombek Abdikhakimov
QUANTUM COMPUTING AND LEGAL READINESS FOR E-GOVERNMENT SERVICES 302-309

Ходжаева Ширинхон Олимхон кизи
ПЕРСПЕКТИВЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В СУДЕБНОЙ СИСТЕМЕ 310-315

Jiyenbayev Baxadir Ospanovich
EKOLOGIK AUDITNI HUQUQIY TA’MINLASHNING AYRIM XUSUSIYATLARI: MILLIY VA XORIJIY TAJRIBA 316-322

Алишаев Собир Турсунбоевич
СУД ҲУКМИНИ ЧИҚАРИШ ЖАРАЁНИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШДА РАҚАМЛАШТИРИШ ИМКОНИЯТЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ 323-329

Адембаев Аралбай Куралбаевич
АЙРИМ ХОРИЖИЙ МАМЛАКАТЛАР ЖИНОЯТ ҚОНУНЛАРИДА ТРАНСПОРТ ВОСИТАЛАРИ ҲАРАКАТИ ЁКИ УЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ ХАВФСИЗЛИГИ ҚОИДАЛАРИНИ БУЗИШ УЧУН ЖАВОБГАРЛИК МАСАЛАЛАРИ 330-339

13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

Матенов Рашид Бекимбетович, Анатолий Викторович Тряпельников
ЮРИДИЧЕСКИЙ ТЕКСТ КАК ОБЪЕКТ ОБУЧЕНИЯ РУССКОМУ ЯЗЫКУ СТУДЕНТОВ-ЮРИСТОВ: ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ И МЕЖОТРАСЛЕВЫЕ ПЕРСПЕКТИВЫ 340-346

Xajiyeva Iroda Adambayevna
TALABALARGA ZAMONAVIY O‘ZBEK SHE’RIYATI VA FOLKLOR MUNOSABATINI TUSHUNTIRISHDA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING O‘RNI 347-351

Ayatov Raximberdi Ibragimovich
XORIJIY TILDA TURIZM VA MEHMONXONA BIZNESI SOHASIGA OID SO‘Z VA IBORALARNI O‘QITISHDA TIL KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH 352-357

Saidova Dilobar Ikrambayevna
MEHRIBONLIK UYLARI TARBIYALANUVCHILARIDA IJTIMOIY XULQ-ATVORNI RIVOJLANTIRISH ZARURATI 358-361

Eshqobilov Elmurod Menglimurod o’g’li
KOMPETENSIYAVIY YONDASHUV ASOSIDA BO’LAJAK JISMONIY TARBIYA O’QITUVCHISINING KASBIY-PEDAGOGIK IJODKORLIKNI RIVOJLANTIRISH METODIKASI 362-367

Ҳамдамова Шахноза Юсупалиевна
ТИББИЙ ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА ФАНЛАРАРО ИНТЕГРАЦИОН ЁНДАДАШУВ АСОСИДА ТАЛАБАЛАРНИ КАСБИЙ ЛАЁҚАТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ 368-375

Janonova Sitora Berdinazarovna
TA’LIM VA TARBIYA TARAQQIYOTIDA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYA TUSHUNCHASINING O‘RNI 376-381

Турсунбоева Мухлиса Анвар қизи
ТАБИИЙ ФАНЛАР ФАКУЛЬТЕТЛАРИДА ИНГЛИЗ ТИЛИНИ КАСБГА ЙЎНАЛТИРИЛГАНЛИК АСОСИДА ЎҚИТИШ ПЕДАГОГИК МУАММО СИФАТИДА 382-387

Bakhadirova Shoxina Nadir kizi
INGLIZ TILIDA GAPIRISH KO‘NIKMASINI RIVOJLANTIRISHGA YO‘NALTIRILGAN MASHQ VA TOPSHIRIQLARNI ONLINE KO‘RINISHDA O‘QITISH 388-392

Qurbonova O‘lmasoy Usmonovna, Niyozova Shohista Nusratilloyevna
OILA BARQARORLIGINI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK OMILLARI 393-397

Xudayberdiyeva Mahliyo Zayniddin qizi
BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA KOMMUNIKATIV YONDASHUV ASOSIDA KASBIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI VA INNOVATSION METODLARI 398-403

SCIENCE PROBLEMS.UZ

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари. -№ 1(4) - 2024.
ISSN: 2181-1342 (Online)
https://scienceproblems.uz

Bakhadirova Shoxina Nadir kizi,
Erkin tadqiqotchi, Toshkent Amaliy Fanlar Universiteti

INGLIZ TILIDA GAPIRISH KOʻNIKMASINI RIVOJLANTIRISHGA YOʻNALTIRILGAN MASHQ VA TOPSHIRIQLARNI ONLINE KOʻRINISHDA OʻQITISH

Annotatsiya. Innovatsion taʼlim modelining afzalliklaridan biri – yuqori saviyadagi oʻquvchilarning shaxsiy motivatsiyasi, nostandart fikrlash, masʼuliyat, tashabbuskorlik, atrofda boʻlayotgan voqealarga oʻz munosabatini shakllantirishga oʻrgatishning diqqat markazida turadi. Bunday mashgʻulotlar mustaqillik, ijodkorlik, unumli va tanqidiy fikrlashning rivojlanishiga yordam beradi, shuningdek, oʻquv materialini yanada kengaytiradi.

Kalit soʻzlar: kompetensiya, talaffuz, vosita, tanqidiy fiklash, motivatsiya, koʻnikmalar.

Bakhadirova Shakhina Nadir kizi,
Researcher, Tashkent University Of Applied Sciences

ONLINE TRAINING OF EXERCISES AND TASKS FOR DEVELOPING ENGLISH SPEAKING SKILLS

Abstract. One of the advantages of the innovative educational model is the focus on teaching high-level students' personal motivation, non-standard thinking, responsibility, initiative, and the formation of their own attitude to the events around them. Such activities help to develop independence, creativity, productive and critical thinking, and also expand the educational material.

Key words: competence, pronunciation, tool, critical thinking, motivation, skills.

Бахадирова Шохина Надир кизи,
Исследователь, Ташкентский Университет Прикладных Наук

ОНЛАЙН ОБУЧЕНИЕ УПРАЖНЕНИЙ И ЗАДАНИЙ ДЛЯ РАЗВИТИЯ НАВЫКОВ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Аннотация. Одним из преимуществ инновационной образовательной модели является ориентация на воспитание у студентов высокого уровня личностной мотивации, нестандартного мышления, ответственности, инициативы, формирования собственного отношения к окружающим событиям. Подобные занятия помогают развивать самостоятельность, творческие способности, продуктивное и критическое мышление, а также расширяют учебный материал.

Ключевые слова: компетентность, произношение, инструмент, критическое мышление, мотивация, навыки.

DOI: https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I1Y2024N55

Kirish. Taʼlim berish metodikasida qoʻyilgan maqsadga vositalarni qoʻllash orqali erishiladi. Taʼlimning asosiy vositasi – mashq, ularning bajarilishi taʼlim maqsadiga erishishda muhim ahamiyatga ega. Mashq (– مشق – husnixat, rasm chizish uchun namunalar) – biror faoliyatni puxta oʻrganish, malaka hosil qilish uchun bajariladigan ish. Mashq oʻzining bilimlarini chuqurlashtirish hamda tegishli malaka va koʻnikmalar hosil qilish maqsadida

harakatlarni ogʻzaki va yozma ravishda takroran amalga oshirish. Mashq qilish - oʻquvchining oʻz qobiliyatlari, bilim, va koʻnikma malakalarini oʻstirishga qaratilgan harakatlari. Ushbu atamaga metodik adabiyotlarda quyidagicha ta'riflar beriladi:

- chet tilda bajariladigan oʻquv amali; tarkibi talab hamda material qismlaridan iborat oʻquv birligidir;
- til hodisalariga oid bilimlarni egallash, leksik, grammatik, talaffuz koʻnikmalarini shakllantirish, mazkur birliklarni nutq vaziyatida toʻgʻri qoʻllash amalidir;
- muayyan tarzda tashkil etiladigan va qayta-qayta bajariladigan, uni egallab olishga hamda bajarish usullarini takomillashtirishga yoʻnaltirilgan aqliy harakat;
- kompetensiyalar rivojlanadigan «muhit» yoki «ekosistema»;
- kompetensiyalar egallanishini ta'minlash vositasi .

Adabiyotlar sharhi. Nutqiy kompetensiyaga oid mustahkamlovchi mashqlar. Bunday mashqlar bir vaqtning oʻzida til kompetensiyasini ham mustahkamlashda qoʻllanilishi mumkin. Mazkur mashqlarni kichik matnlarni oʻqishda foydalanish tavsiya etiladi. Masalan,

«Read the following Passage and select 2
correct answers from 5 options (A-E)»,

«Match the beginning of each sentence (A- E) with the correct endings (1-7)», «Select the word in each group that does not have the same meaning», «Before you read the text you should ask yourself or from your partner a few questions: 1. Does the title give me/you a clear idea of the content? 2. Do I/you know anything about this topic?

3. What kind information can I/you expect to find from the text? 4. Can I/you predict the structure of the text from the title?

«Short answer questions. Read the passage on the following page and answer the questions (A-E) with the words from the text. Write no more than two words or a number».

Tadqiqot metodologiyasi va empirik tahlil. Bunday mashqni bajarishda oʻquvchi matndan foydalanib, soʻralgan ma'lumot asosida kerakli miqdordagi soʻzlarni toʻldirishi kerak. Bu mashqni bajarishda javoblar matnda ketma- ketlikda joylashganligi hamda kerakli raqam yoki soʻzlarni toʻldirib javob berish lozimligi oʻquvchilarga tushuntiriladi. Yuqoridagi fikrlarga hamda metodik tavsiyalarga tayanib, oʻquvchilarga ingliz tilini oʻqitishda kompetensiyalarni rivojlantirish camarali mashqlar va texnologiyalardan hamda multimedial ta'lim dasturlaridan foydalanib tashkil qilinsa, amaldagi metodik ta'minotni takomillashtirish masalasi hal qilinadi, deb hisoblaymiz. Chet tili darslaridagi dastlabki daqiqalardan, oʻquvchilarga yuqoridagi berilgan mashqlar va texnologiyalardan foydalanilsa, oʻquvchilarning xorijiy til oʻrganishga boʻlgan qiziqishlari yanada ortadi va zerikishdan yiroqlashadilar. Natijada, oʻquvchilarning mustaqil, erkin, mantiqiy fikrlash imkoniyatlari kengayadi va kelajakda ularning madaniyatlararo muloqot dialogida ishtirok etish imkoniyati takomillashadi. Oʻquvchilar ingliz tilini oʻrganish orqali belgilangan kompetensiyalarni samarali egallash masalasi quyidagi amaliy tavsiyalarga binoan amalga oshirilishi maqsadga muvofiq:

oʻquvchilar ma'lum intellektual, ijodiy va kommunikativ bilim va koʻnikmalarga ega boʻlishlari kerak. Bu degani, ular matn bilan ishlashni bilishlari (asosiy fikrni belgilash va ajratish, chet tildagi matndan kerakli va zarur ma'lumotlarni qidirib topa olishi), ma'lumotni

tahlil qila olishlari, kerakli xulosalarni chiqarishni, bahs olib borishni, suhbatdoshni tinglashni va tushunishni bilishlari kerak;

uzluksiz ta'lim bosqichlarida har qanday chet tili (ingliz, nemis, fransuz) ni oʻqitish va oʻrganishda tili oʻrganilayotgan mamlakatlar madaniyatini integratsiyalashgan holda tatbiq qilish lozim. Bu oʻrinda, chet tilni oʻrgatishdagi madaniyat, asosan, ma'lum bir millat, elat, xalqlar hamda milliy qadriyatlar sivilizatsiyasidagi faoliyatga asoslanadi. Ingliz tilini umumta'lim maktablarida oʻqitish, asosan, chet tilni oʻqitish maqsadi hamda belgilangan ta'lim mazmunidan kelib chiqib amalga oshiriladi. Bu jarayonda oʻrganiladigan lingvistik, leksik, grammatik, talaffuzdagi birliklarda oʻquvchining e'tiborini nutqiy jarayonga qaratish lozim;

oʻquv materiallarini (mashqlar va texnologiyalar) saralashda uzviylik prinsiplariga rioya qilish kerak. Demak, nutqiy va til kompetensiyasini rivojlantirishga oid leksik, grammatik hodisalarga ham qoʻshimcha mashqlar va texnologiyalar kiritib boriladi [4].

Chet tilining audiovizual texnologiyasini dars jarayonida qoʻllash, videoma'lumotlardan foydalangan holda oʻqitish uchun pedagogik algoritmdan foydalanish taklif qilindi.

Algoritmlash oʻqituvchi uchun algoritmlarni ishlab chiqish va amalga oshirish jarayonini ifodalaydi. Pedagogikadagi algoritm koʻrilayotgan ob'ektga olib boradigan ta'lim operatsiyalari ketma-ketligini ifodalaydi. Chet tili boʻyicha oʻquv jarayonini algoritmlash, ayniqsa, oʻquv qoʻllanmalaridan foydalanishda katta ahamiyatga ega. Shuni ta'kidlash kerakki, chet tilini oʻqitish uchun oʻquv qoʻllanmalarini qoʻllash oʻqitish texnikasida yaxshi rivojlangan muammodir. Shunga qaramay, yangi oʻquv qoʻllanmalarining (video, kompyuterlar) paydo boʻlishi ulardan samarali foydalanish va yaxshi natijalarga erishish imkonini beradigan maxsus ishlash texnikasini ishlab chiqishni talab qiladi.

Oʻquv jarayonida videomateriallardan foydalanilganda ularni namoyish qilish ma'lum tarbiyaviy maqsadlarga boʻysundirilishi va shuning uchun uni oʻziga xos tarzda tashkil etishi kerak. Ta'lim jarayonida videofilmlardan foydalanishning maqsadga muvofiqligi quyidagi faktlar bilan ta'minlanadi: turli manbalardan yozib olinadigan videoma'lumotlarning mavjudligi; videouskuna va video tayyorlashdan foydalanish boʻyicha muayyan tajribaning mavjudligi; ta'lim beruvchining yanada faol ijodiy faoliyati imkoniyati. Videomateriallar yordamida chet tilini oʻqitish algoritmlarini tashkil etishda bilimlarni oʻzlashtirish jarayoni sxema koʻrinishida foydalanilgan.

Natijalar. Ma'lumki, ta'lim jarayoniga zamonaviy innovatsion texnologiyalarni olib kirish orqali ta'lim sifati va samaradorligini oshirishni nazarda tutadi. Xususan, ingliz tilini oʻrganish/oʻrgatishda bunday axborot-kommunikatsion texnologiyalardan foydalanishning bir qancha afzalliklari mavjuddir. Chet til darslarida video materiallardan samarali foydalanishning quyidagi jihatlariga ahamiyat qaratildi:

Psixologik jihati: tanlangan videoroliklar oʻquvchilarning qiziqishi, tasavvuri va ijodkorligini oshirishi; hissiy zoʻriqish (stress)ni oldini olishi, oʻquvchilarni tanqidiy fikrlashga oʻrgatishi.

Ijtimoiy-madaniy jihati: (1) audiovizual materiallarni tanlash, tasniflash va taqdim etishda madaniyatlararo muloqot jarayonida vujudga keladigan turli tushunmovchilik va nizolarni oldini olish maqsadida ularda tili oʻrganilayotgan mamlakatning tili va madaniyatiga oid ma'lumotlarning aks etishiga e'tibor berish; (3) tili oʻrganilayotgan mamlakat va milliy madaniyatlarni solishtirish imkonining mavjudligi; (4) provard natijada oʻquvchilar milliy

madaniyatlari va tili oʻrganilayotgan mamlakat madaniyati oʻrtasidagi universal (umumiy) va farqli tomonlarini his qilishi [6].

Lingvistik jihati: (1) taqdim etilgan audiovizual materiallar oʻquvchilarga haqiqiy nutqni eshitish va uning namunalariga taqlid qilish imkoniyatini yaratadi; (3) nutq faoliyatining asosiy turlari (tinglab tushunish, gapirish, oʻqish, yozuv)ga oid koʻnikma va malakalarni takomillashtirishga xizmat qiladi; (4) tabiiy muloqot jarayonida vaziyatga mos leksik birliklardan grammatik jihatdan toʻgʻri foydalana olish imkonini beradi.

Paralingvistik jihati: (1) audiovizual materiallardagi nutq parchasida tili oʻrganilayotgan mamlakat vakilining ruhiyatidagi oʻzgarishlar aks etishi – ularning nutqida paralingvistik vositalar (emotsional holatlar: mimika, imo- ishoralar, suhbatdoshlar orasidagi masofa, kiyim-kechak va b.)ning oʻziga xos namoyon boʻlishi, ularning nutqiga taʼsir etuvchi obʼektiv va subʼektiv omillarning ifoda etilishi oʻquvchilarda verbal va noverbal muloqot koʻnikma va malakalarni rivojlantirish imkonini beradi; (2) nutqiy muloqotda kommunikant-larning yuz ifodalaridagi (jahl, gʻazab; xafalik, tushkunlik; qoʻrquv, xavotir; hayrat; jirkanish, mensimaslik, kibr; uyalish; xursandchilik, mamnuniyat; stress (agressiya) holatining noverbal koʻrinishlarini kuzatishlari mumkin [7].

Nazariy jarayonlar va oʻquv jarayonida videomaʼlumotlardan foydalanishning amaliy tajribasi tahlili asosida keltirilgan bosqichlar boʻyicha chet tilini oʻrgatishda videomateriallardan foydalanishning pedagogik algoritmi ishlab chiqilgan.

Mashq atamaga metodik adabiyotlarda quyidagicha taʼriflar beriladi: chet tilda bajariladigan oʻquv amali; tarkibi talab hamda material qismlaridan iborat oʻquv birligi; muayyan tarzda tashkil etiladigan va qayta-qayta bajariladigan, til hodisalariga oid bilimlarni egallash, leksik, grammatik, talaffuz koʻnikmalarini shakllantirish, uni egallab olishga hamda bajarish usullarini takomillashtirishga yoʻnaltirilgan aqliy harakat; mazkur birliklarni nutq vaziyatida toʻgʻri qoʻllash amali; kompetensiyalar rivojlanadigan «muhit» yoki «ekosistema»; kompetensiyalar egallanishini taʼminlash vositasi.

Xulosa. Baʼzi metodist olimlar fikriga koʻra «mashq taʼlim oluvchilarga mexanik jarayon sifatida emas, aksincha, muammoli vaziyat sifatida taqdim etilishi lozim» (A.A. Leontev). Mashqlar tizimli ravishda osondan qiyinga, oddiydan murakkabga, bilimdan malakani shakllantiruvchi vaziyatda taqdim etilsa, oʻquv fani oldiga qoʻyilgan maqsadga erishish mumkin. Sababi, bugungi kun talabi oʻquvchilar egallagan bilim, koʻnikma va malakalarini real vaziyatda qoʻllay olishi kerak. A.M.Jarova zamonaviy darslik majmualaridagi mashqlar ratsionining boshlangʻich sinflarda oʻquv-bilish faolligini oshirishdagi salohiyatiga eʼtibor qaratgan.

Bildirilgan va sanab oʻtilgan videomaʼlumotlar bilan ishlashning barcha bosqichlarini va yoʻnalishlarini, koʻrib chiqish turlarini, turli xil oʻquv maqsadlarini, chet tili fanining oʻziga xosligini hisobga olsak, bir qator bosqichlar ketma-ketligini taklif qilishimiz mumkin.

Ularni videomateriallar bilan ishlash algoritmlari sifatida taqdim etish va ularni chet tilni oʻqitishda foydalanishni taklif qilamiz.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Axmedova L.T. Filologiya talabalariga professional rus nutqini o'rgatish nazariyasi va amaliyoti (badiiy matnlar asosida). Diss... doc. ped. Sci. – Toshkent, 2012. – 298 b.
2. Azimov E. G., Shchukin A. N. Uslubiy atama va tushunchalarning yangi lug'ati (tillarni o'qitish nazariyasi va amaliyoti). – M.: IKAR nashriyoti, 2009. – 22-25 b.
3. Bagrova A. Ya. O'rta maktabda chet tilida tinglashni o'rgatishning vazifalari va usullari. Moskva xalqaro akademiyasining axborotnomasi. 2016. – No 1. –P. 162-173.
4. Bakieva G., Maxkamova G., Qoʻldoshev A. Ingliz tili 3. – Toshkent, 2007. –230 b.
5. Bakieva G., Irisqulov A., Rashidova F., Tillaeva N., Karimova Z., Tursunboeva S., D. Norova, M. Jaloldinova, D. Mamanabieva "English B1" - Toshkent: O'zbekiston, 2014. - 176 b. – ISBN 978-9943-28-043-4.
6. Boymatova S.K. Terminlarni o'rganishda tibbiyot talabalari o'rtasida o'quv va kasbiy aloqa sohasida kommunikativ kompetentsiyani rivojlantirish. – Toshkent, 1993. – 48 b.
7. Vahobov M.M. Umumiy o'rta talim tizimida o'rnatish sifati monitoringi modelini takomilashtirish: ped. muxlis. dok. diss... abstrakt. – Toshkent, 2016. – 81 ball;
8. Buchbinder V. A. Og'zaki nutq o'rganish jarayoni va predmeti sifatida // Chet tillarda og'zaki nutqni o'rgatish usullari bo'yicha insholar / ed. V. A. Buxbinder. – Kiev: KDU, 1990. –148 b.

ISSN: 2181-1342 (Online)
Сайт: https://scienceproblems.uz
DOI: 10.47390/SPR1342V4I1Y2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 1 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари" электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: "SCIENCEPROBLEMS TEAM" масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).